

*Professionellt samtalsledarskap
kommunikationspedagogik i teori och praktik*

Fil. Dr. Désirée von Ahlefeld Nisser
13 mars 2025

Professionella
pedagogiska samtal
för en inkluderande
skolkultur

DÉSIRÉE VON AHLEFELD NISSER

Studentlitteratur

Syfte

Syftet är att bredda förståelsen av vad ett professionellt, pedagogiskt samtalsledarskap innebär och att beskriva vad det kan innebära för en inkluderande skolkultur.

Eftermiddagens ungefärliga tider

13.15-13.45: Pedagogiskt samtalsledarskap.

13.45-14.45: Samtal om Hugo.

14.45-15.05: Paus.

15.05 -15.30: Samtal om samtal i tvärgrupper.

15.30-16.00: Inkluderande skolkultur. Inom vilka fler områden i förskola och skola kan detta samtalsledarskap vara användbart?

Professionellt, pedagogiskt samtalsledarskap

Innebär kunskap om *vad* ett professionellt samtal är och en förståelse för *hur* ett sådant samtal leds på ett så inkluderande sätt som möjligt.

Samtalsledarens uppdrag

...är att leda kollegiala samtal. Fokus är på **lärares lärande**. Det förväntas att ett kollegialt lärande ska ske i dessa samtal. Vidare förväntas det att det kollegiala lärandet ska leda till ett kollektivt lärande vilket betyder att det förväntas komma att ske förändringar i den pedagogiska praktiken. Slutligen förväntas det att dessa förändringar kommer att leda till att fler elever når kunskapsmålen.

Lärares lärande

- Vad förstår jag?
- Hur förstår jag?
- Vad innebär denna förståelse för mig?
- Vad kan det innebära för... (eleverna)?

Professionellt, pedagogiskt samtalsledarskap i en kollegial lärandeprocess

- Hur vet vi att ett kollegialt lärande sker? Hur kommer det att synas? Vad behöver jag som samtalsledare vara medveten om när jag leder kollegiala samtal?
- Det är inte modeller eller metoder som gör samtalsledaren till en god samtalsledare. En professionell, pedagogisk samtalsledare vet *varför* hen gör det den gör och har en förståelse för processen.

Inkluderande kommunikationspedagogik

- En teoretisk ansats som väver samman praktik och teori. Därmed blir det ett förhållningssätt med demokratiska och etiska ideal.
- Teori och praktik förstås som tätt sammanflätade.
- Erfarenheter och teoretiska förklaringsmodeller i ständig växelverkan.

Människosyn - Den kompetenta människan (Freire)

Föreställningen om den kompetenta människan skapar behov av kommunikation för gemensamt kunskapande.

Att starta i den Andres erfarenheter.

Att förstå det den Andre förstår.

Frigörande samtal – kunskapande samtal

Habermas diskursetik

Tre giltighetsanspråk

Att genomföra samtalet på ett

- **rätt** sätt (Var och en har rätt att lägga fram sin uppfattning, förståelse. Var och en har rätt till sin bild, sin förståelse).
- **riktigt** sätt (Riktigt enligt den norm som råder i kontexten. Att tala på ett sätt så det blir begripligt för alla).
- **uppriktigt** sätt (Att det som yttras är menat så som det yttras. Att våga framföra det man vill).

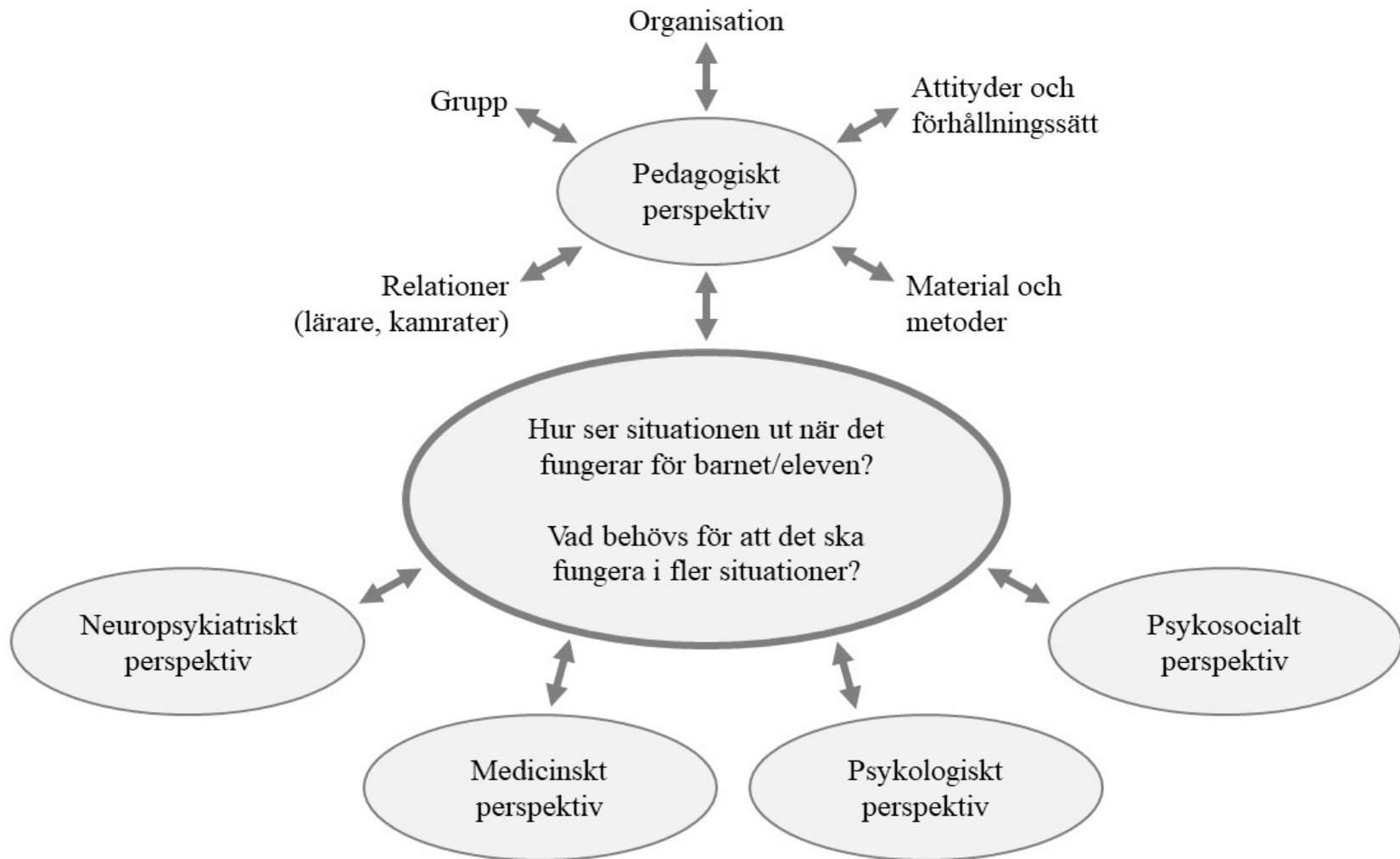
Samtal i grupper om 5

- Runda (Lyssna till den Andre): Var och en läser upp sina tre valda understrykningar. De andra lyssnar.
- Ny runda (Samtala för att förstå vad den Andre förstår): Välj en av dina understrykningar. Person 1 delar med sig av den valda understrykningen. Samtala om den. Person 2 delar med sig osv...

Metasamtal om samtal om Hugo

- Vad hade det här sättet att samtala på för betydelse för dig, skulle du säga?
- Vad är bra/dåligt med denna övning?
- Har detta sätt att samtala gett dig nya tankar? Vilka i så fall?
- Tänk utifrån din position på din arbetsplats. Vid vilka situationer skulle detta förhållningssätt i samtal kunna användas?

Olika professionsperspektiv – vad kan det betyda för elevens lärandesituation?

Ex Mimmi åk 5 - nulägesbeskrivning

1. Hon har lätt för att lära sig.
2. Under förskoletiden och lågstadiet fungerade skolan på ett bra sätt för Mimmi.
3. Under mellanstadietiden händer det allt oftare att Mimmi vägrar gå till skolan.

Ex Mimmi – tänkbara förklaringar

1. Inga kognitiva svårigheter.
2. I förskola och lågstadiet fanns det alltid någon person som Mimmi knöt an till. Antalet pedagoger runt Mimmi var begränsat.
3. Mimmi behöver struktur, rutiner och framförhållning.

Vad?

Hur?

När?

Mimmi är mycket ljudkänslig.

Ex Mimmi - åtgärder

- Specialläraren, och som Mimmi har en relation till, blir hennes särskilda kontaktperson.
- En förälder skjutsar Mimmi till skolan. Vi behov kommer sl ut till bilen för att hämta Mimmi. Mimmi får då gå till ett eget rum och får sitta där och jobba.
- Om Mimmi känner att det blir för rörigt och stökigt i klassrummet får hon gå undan till eget rum i anslutning till speciallärarens.
- Förbered alltid Mimmi på vad som ska ske.

Förutsättningar för en inkluderande skolkultur

- Inkluderande ledarskap (demokratiskt ideal; kommunicerande och inlyssnande)

Motsatsen är en tystnadskultur

- Litar till de professionellas omdöme (går inte att mäta)
- Flexibilitet i ledarskap och i handling (ta tillvara ögonblicket)

Förutsättningar för en inkluderande skolkultur

- Modiggörande (empowerment)
- Tillit
- Kritisk granskning
- Analysera lärandesituationer
- Vad, hur, när?

Kommunikationsteoretisk ansats för en inkluderande skolkultur

- Fundamentet i ansatsen är ett etiskt och demokratiskt samtalsklimat. Inkluderande ledarskap på alla nivåer.
- I en inkluderande skolkultur finns en medvetenhet om att samtal kan genomföras på ett inkluderande men också på ett exkluderande sätt.
- Medveten om att vi kan uppfatta samtal och händelser på olika sätt.
- Professionella samtalsledare förmår leda samtal på ett så inkluderande sätt som möjligt.

Lärare – en mellanmännisklig yrkeskategori

Samtal är situationsunika.

De går inte att mäta.

Går inte att tala i termer av effektivitet om effektivitet förstås i relation till en tidsaspekt och ”quick fix”.

Däremot är inkluderande samtal ett effektivt sätt om vi med effektivt sätt menar att komma till rätta med t.ex elevers problematiska lärandesituationer.

Referenser och lästips

- von Ahlefeld Nisser, D. (2009). *Vad kommunikation vill säga – en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholm: Universitetservice.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag – skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34, 246-264.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2017). Can Collaborative Consultation, based on Communicative Theory, Promote an Inclusive School Culture? *Issues in Educational Research*.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2021). *Professionella pedagogiska samtal för en inkluderande skolkultur*. Lund: Studentlitteratur.
- von Ahlefeld Nisser, D. & Olsson, M. (2019). Förändringsprocesser i förskola och skola belyst genom ett implementeringsperspektiv. *Utbildning och Lärande* 12(1), s. 874-891.
- Bjørndal, C. R. P. (2017). *Konstruktiva stödsamtal. Perspektiv och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coaching*. Stockholm: Liber.
- Blossing, U. & Wennergren, A-C. (2019). *Kollegialt lärande. Resan mot framtidens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Bornemark, J. (2018). *Det omätbaras renässans. En uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm: Volante.
- Cederberg – Scheike, A. (2016). *Handledning för kollegialt lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Freire, P. (1972, 2021). *De förtrycktas pedagogik*. Stockholm: Trinambai.

Referenser och lästips

- Habermas, J. (1981/1995). *Theorie des Kommunikativen Handelns*. Band 1. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Hwang, P. & Nilsson, B. *Grupp-psykologi. För skola, arbetsliv och fritid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Killén, K. (2009). *Professionell utveckling och handledning – ett yrkesövergripande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Langelotz, L. (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik*. [What 'make(s)' a good teacher? A study of peer group mentoring as a practice of professional development.] PhD Diss, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Mollberger Hedqvist, G. & Sahlin, B. (2016). *Bildning i utbildningens tid*. Frisyrstrar Förlag.
- Rautalinko, E. (2019). *Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.
- Runnvik, A-C. & Flodberg, A. (2022). *med HJÄRTAT I HANDEN och NERVERNA UTANPÅ. Orka livet som npf-förälder*. Stockholm: Norstedts.
- Rökenes, O., H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bära eller brista. Kommunikation och relationer i arbete med människor*. Malmö: Gleerups.
- Sundqvist, C. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo: Åbo Akademi.
- Sundqvist, C. (2021). *Den samarbetande läraren. Lärarhandledning och samundervisning i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundqvist, C., von Ahlefeld Nisser, D. & Ström, K. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: a comparative approach. *European Journal of Special Needs Education*. 2011)

Tack för att du lyssnat 😊

